

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องบทบาทของชาของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผล

1. ผลของการวิจัยที่เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทของชาของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นั้นสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ของเป็นกลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิมในบริเวณพื้นที่ซึ่งปัจจุบันคือจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่รวมกลุ่มกันอยู่บริเวณทิวเขาสอยดาวและเขาคิชฌกูฏ โดยเฉพาะในเขตตำบลตะเคียนทอง คลองพลู และพลวง ในอดีต ของเลี้ยงชีพด้วยการปลูกข้าวไร่ เก็บของป่า และล่าสัตว์ จนได้ชื่อว่าเป็นนายพรานที่ชำนาญ ปัจจุบันชาของส่วนใหญ่เปลี่ยนมาประกอบอาชีพทำสวนผลไม้และรับจ้างทั่วไป มีความพยายามในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ซึ่งพบว่าการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ของในมิติทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การปรับตัวด้านภูมิปัญญา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ เนื่องจากภาวะแวดล้อมทางสังคมไม่เอื้ออำนวย ทำให้ของต้องเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาผสมผสานและปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนเอง แม้ในบางครั้งยอมสูญเสียความเป็นตนเอง เพื่อลดความขัดแย้งและความแตกต่างระหว่างชาติพันธุ์

ความรู้สึกรักของชาของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สรุปประเด็นได้ว่า รักและเทิดทูนพระองค์ท่านและถ้าไม่มีพระองค์ท่านในอดีตที่ผ่านมาก็คงไม่มีประเทศไทยในปัจจุบัน ดังนั้นในวันที่ 28 ธันวาคม ของทุกปี ที่มีงานของจังหวัดจันทบุรี ชุมชนชาของจะไปร่วมงานทุกครั้ง มีการนำพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระองค์ท่านแขวนไว้ที่บ้านเรือน

ชาของในสมัยก่อนจะมีบทบาทนั้น ในอดีตชาของเป็นกลุ่มชนที่มีฐานะที่ระบบสังคมในระดับเดียวกับคนป่า มีวิถีชีวิตที่อาศัยป่าเป็นแหล่งทำมาหากิน ดังนั้นการมีสถานภาพทางสังคมที่ไม่ได้รับการยกย่องว่าเป็นชนชั้นสูง ทำให้การมีตัวตนและมีอำนาจทางการเมืองในฐานะคนของ ถูกจำกัดพื้นที่โดยปริยาย ยกเว้นคนของที่ทำหน้าที่ผู้นำหมู่บ้านผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น คนของมีอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งถึงแม้จะไม่มีอำนาจมากในการต่อรองกับส่วนจังหวัด แต่ก็ไม่ใช่จะไม่มีพื้นที่ให้ยืนบนเวทีทางการเมือง หากแต่มิได้ประกาศตัวว่าเป็นคนของ เพราะฉะนั้นในสมัยก่อนกลุ่มชนชาของจึงเก็บตัวเงียบๆ พอมาระยะหลังที่มีความเจริญเข้ามาวิถีชีวิตของคนชาของก็เปลี่ยนตามและมีบทบาทหน้าที่เหมือนกับชนพื้นเมืองอื่นๆทั่วไปที่ได้รับการยกย่องถือว่าเป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งที่มีศักดิ์ศรีและสิทธิต่างๆเท่าเทียมกัน

ความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษของเขาได้มีส่วนร่วมในการกอบกู้เอกราชโดยการเล่าว่าในปี พ.ศ. 2310 ในระหว่างเดือนกรกฎาคม – เดือนกันยายน พระยาตากและไพร่พลได้มายังชุมชนพลวงที่เป็นกลุ่มชนชาของในอดีตและได้ประทับพักแรมและเดินทางต่อไปยังชุมชนตะเคียนทอง เพื่อเยี่ยมเยียนและเกลี้ยกล่อมให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุข และชักชวนชาวบ้านชุมชนของที่มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี ไป

เป็นกำลังร่วมกันกู้ชาติ ทางชุมชนชาวซองได้มอบเสบียงอาหาร ศาตราอาวุธยุทธโปกรณ์ และไม้ตะเคียนทองเพื่อทำเรือ ร่วมในการกอบกู้เอกราชครั้งนี้ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นความภาคภูมิใจของชาวซองเป็นอย่างยิ่ง

สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันในการกอบกู้เอกราชครั้งนั้น จะพบร่องรอยจากโบราณสถาน เช่นวัดต่างๆในจังหวัดจันทบุรี ชุมชนต่างๆที่ยังคงมีชื่อเรียกตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจนถึงปัจจุบันอาจจะมีเสียงเพี้ยนไปบ้าง อยู่ต่อเรือบ้านเสม็ดงาม แผนที่เส้นทางการเดินทัพของพระองค์ท่านในอดีต รวมถึงเอกสารตำราที่นักวิชาการได้เก็บรวบรวมไว้เช่นหนังสือ 111 วัน พระยาตากรวบรวมไพร่พลที่จันทบุรี เมืองเพี้ยด ตำบลคลองนารายณ์ (บริเวณวัดทองทั่ว) ในปัจจุบันที่เป็นที่ตั้งของตำนานเมืองจันทบุรี

ส่วนผลของการตอบแบบสอบถามสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชาวซองภาพรวมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.29 โดยมีประเด็นที่เห็นมากที่สุดคือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีคุณต่อชาวจันทบุรีและประเทศไทย รองลงมาคือ ชาวซองที่เป็นชนพื้นเมืองมีเชื้อสายมาจากเขมรและมอญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องบทบาทของชาวซองที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง บทบาทของชาวซองที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีความสอดคล้องกัน

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง บทบาทของชาวซองที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 เมื่อแยกรายด้านพบว่าด้านวัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือด้านสื่อประกอบการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.90

2.3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อคู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง บทบาทของชาวซองที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีความเหมาะสมสอดคล้องกันในทุกข้อที่ประเมิน

2.4 คู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง บทบาทของชาวซองที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 เมื่อแยกรายข้อพบว่า ข้อที่2. จุดประสงค์การเรียนรู้ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 - 4 มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ข้อที่5. สื่อและแหล่งเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 4 มีความเหมาะสมและตอบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผน และข้อที่6. การวัดและประเมินผลในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 - 4 มีความหลากหลาย เทียบตรง สามารถวัดได้ตรงประเด็น มีค่าเฉลี่ย 4.80 รองลงมาคือข้อที่1. องค์ประกอบต่างๆ ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 - 4 มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ข้อที่3. เนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 4 มีความสอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร และข้อที่4. กิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 4 มีความหลากหลาย สอดคล้องสัมพันธ์กัน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60

2.5 ผลการทดสอบก่อนอบรมและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องบทบาทของชาวซองที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คะแนนทดสอบก่อนเรียนจากคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีคะแนนรวม 1,021 คะแนน เฉลี่ย 9.72 และคะแนนทดสอบหลังการอบรม จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีคะแนนรวม 1,682 คะแนน เฉลี่ย 16.02

2.6 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องบทบาทของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ด้านหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.38 เมื่อแยกรายด้านพบว่า อันดับแรกด้านภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย 4.45 รองลงมาคือด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40 และด้านกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37

2.7 ผลการรับรองคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องบทบาทของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จากผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อแยกรายด้านพบว่า ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.50 รองลงมาคือด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องบทบาทของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. การที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาได้นั้น เพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรตามหลักวิชาการ และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพตามรูปแบบพัฒนาหลักสูตรใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องบทบาทของของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง บทบาทของของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง บทบาทของของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ไปทดลองใช้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง บทบาทของของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงทำให้หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน เหมาะสม สอดคล้องกัน ทั้งองค์ประกอบภายใน และแผนการจัดกิจกรรม อีกทั้งยังมีการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ได้แนวคิดพื้นฐานรวมทั้งหลักการของหลักสูตรที่ชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ Taba (1972 : pp. 424 - 425) ที่เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ (1) วิจัยจรรยาบรรณความต้องการ (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ (3) คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ครูต้องนำมาสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงความต้องการ และความจำเป็นของสังคม (4) จัดลำดับขั้นตอน และแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่เลือกไว้ (5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งนำมาเสริมเนื้อหาสาระ กระบวนการให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย(6) จัดระเบียบ จัดลำดับ ขั้นตอน และแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ (7) ประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยที่ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็นหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว เป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด แล้วจึงนำไปทดลองใช้ในการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนิรมล ศตวุฒิ (2543 : หน้า 64 – 67) ที่กล่าวว่า การจัดเนื้อหาหลักสูตรที่ดีไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรประเภทใดต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องความเป็นไปได้และการบูรณาการ ทำให้ผู้รับการอบรมได้มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์ (2537 : หน้า 17) ที่ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ (4) การ

กำหนดมาตรการวัดและประเมินผล (5) การนำหลักสูตรไปใช้ (6) การประเมินผลการใช้หลักสูตร และ(7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องบทบาทของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนทดสอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรดังกล่าวได้พัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากองค์ประกอบของหลักสูตรสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังที่ ทศนา แหมมณี (2545 : หน้า 119 -123) กล่าวว่าหลักสูตรฝึกอบรมมักจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริง และมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและการดำรงชีวิต และผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักรินทร์ ชนประชา (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบสำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่าหลักสูตรนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผลการทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องบทบาทของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พบว่ามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.38 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเนื้อหาของหลักสูตรที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒนา สุขประเสริฐ (2543 : หน้า 36) ที่ว่าหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการจัดฝึกอบรม เพราะเป็นการประมวลกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้พัฒนาในทุกด้าน ซึ่งผลในด้านภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีความพึงพอใจเป็นอันดับแรกเพราะอาจมาจากกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรที่ผ่านกระบวนการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและหลักสูตรมีเนื้อหาตรงตามความต้องการ ส่วนด้านความสามารถของวิทยากรดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เพราะวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดและมีทักษะกระบวนการจัดการอบรมที่หลากหลายเทคนิควิธีการทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เบื่อหน่าย ด้วยน้ำเสียง กริยาท่าทาง

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง บทบาทของที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. การฝึกอบรมครั้งนี้มีเนื้อหามาก ระยะเวลาจำกัด กิจกรรมต้องดำเนินการให้เสร็จในช่วงเวลาที่กำหนด และกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการอบรมต้องลงมือปฏิบัติมีจำนวนมาก จึงควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมให้มากกว่านี้

2. การอบรมครั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน ควรเพิ่มเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในนำความรู้ที่ได้ไปใช้อย่างหลากหลายมากขึ้น

3. ครูผู้สอนควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรในระยะยาว และหลังจากที่สถานศึกษาได้นำหลักสูตรไปใช้ เพื่อศึกษาว่านักเรียนมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ มีความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์